

УДК 336.22

А. М. Савченко,

к. е. н., доцент кафедри аудиту та економічного аналізу,
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

І. А. Гудим,

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ТА ПОДАТКУ НА ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

A. Savchenko,

Ph.D., associate professor of department of audit and economic analysis,
University of government fiscal service of Ukraine, Irpin

I. Hudym,

bread-winner of higher education of the first (bachelor) level,
University of government fiscal service of Ukraine, Irpin

COMPARATIVE ANALYSIS OF INCOME TAX AND TAX ON THE SHOWN OUT CAPITAL: MODERN REALITIES AND PROSPECTS

У статті надано загальну характеристику податку на прибуток в українських реаліях, у тому числі з огляду на розподіл податкового навантаження, рівень надходжень до державного бюджету та численні проблеми, пов'язані з його адмініструванням. Також розглянуті перспективи реформування цього податку у податок на виведений капітал в умовах економічного падіння та збитковості підприємств. Проведено порівняльний аналіз податку на прибуток підприємств та податку на виведений капітал, а також з'ясовано, як вплине трансформація податку на суб'єкти господарської діяльності та в цілому економіку країни. Здійснено аналіз європейських моделей оподаткування прибутку підприємств з метою імплементації в податкову політику України.

In the article general description of income tax is given in Ukrainian realities, including taking into account the partition of tax load, level of receivables in the state budget and numerous problems related to his administration. Also considered prospects of reformation of this tax in a tax on the shown out capital in the conditions of the economic falling and unprofitableness of enterprises. The comparative analysis of income tax is conducted enterprises and tax on the shown out capital, and also it is found out, as transformation of tax will influence on subjects of economic activity and on the whole economy of country. The analysis of european models of taxation of profit of enterprises is carried out with the aim of implementation in tax politics of Ukraine.

Ключові слова: оподаткування прибутку, податок на прибуток, податок на виведений капітал, податкове навантаження, податкові надходження, порівняльний аналіз.

Key words: taxation of profit, income tax, tax on the shown out capital, tax loading, tax receivables, comparative analysis.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В Україні зараз діє система оподаткування прибутку підприємств, яка, в цілому, відповідає міжнародним стандартам. На сьогоднішній день податок на прибуток підприємств є основним податком для юридичних осіб, оскільки саме прибуток є основною метою діяльності будь-якого підприємства, а даний податок може як стримувати, так і стимулювати його розвиток. Водночас точаться дискусії щодо заміни традиційного податку на прибуток підприємств податком на виведений капітал за прикладом Естонії у 2000 році. Розгляд цього питання є дуже актуальним в наш час, адже запровадження податку, може досить суттєво вплинути на економіку країни та дозволити розвиватись підприємницькому сектору з новою силою. Предметом наукового дослідження є податок на виведений капітал вплив його на бізнес країни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання реформування податку на прибуток підприємств є досить спірним і викликає значний інтерес як у науковців, так і у осіб, які на практиці займаються господарською діяльністю. Це питання досліджували: Т. Шевцова, О. Шемяткін, П. Себастьянович, Е. Курганський, О. Соколовський, І. Тапунова та інші.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті полягає у детальній характеристиці та порівняльному аналізі податку на прибуток та податку на виведений капітал, з акцентом на проблеми та недоліки, які є сьогодні в оподаткуванні та напрями і шляхи покращення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Таблиця 1. Порівняльна характеристика податку на прибуток підприємств та податку на виведений капітал

Критерії порівняння	Чинний податок на прибуток	Новий податок на виведений капітал
База оподаткування	Фінансовий прибуток компанії (відповідно до МСФЗ / національних стандартів обліку) з несуттєвими коригуваннями	Розподілений прибуток (дивіденди) та інші види виведеного з податкової системи капіталу, лише здійснені транзакції
Ставка податку	18% податок на прибуток +5% податок на доходи фізичних осіб + 1,5% військовий збір на дивіденди. Ефективна ставка податку 23,33%	Становлять 5%, 15% і 20% та залежать від здійснених операцій. Платники податку самостійно визначають суми податку, що підлягають сплаті. Обов'язок щодо нараховання та сплати податку виникає у платника податку у випадку здійснення операції, що є об'єктом оподаткування
Оподаткування інвестицій	Оподаткування за ставкою 18%, якщо фінансують за рахунок нерозподіленого прибутку; зараховано до витрат, якщо фінансування за рахунок кредиту. Прискорені норми амортизації для обладнання: 2 роки	-
Міжнародні транзакції, до яких застосовують правила трансфертного ціноутворення	Коригування фінансового результату щодо трансфертного ціноутворення	Транзакції оподатковують, якщо є необхідними коригування відповідно до правил трансфертного ціноутворення
Оподаткування витрат, які не стосуються бізнесу	Неділові види витрат повинні фінансуватись з прибутку. Перевірки за фінансовою звітністю	Оподатковують податком на доходи фізичних осіб
Вплив від зміни обмінного курсу	Може суттєво впливати на базу оподаткування. Різне знецінення гривні призводить до великих збитків, які декларують та переносять на майбутні періоди платники податків	-
Оподаткування операцій з пов'язаними особами щодо товарів/послуг/прав власності	Всі витрати бізнесу, які включено як витрати при розрахунку бази оподаткування, повинні відповідати принципу звичайних цін	Лише контрольовані операції (лише товари) з неплатниками, використання методу «звичайної ціни» з оподаткуванням перевищень за ставкою 20%
Оподаткування кредитів / відсотків за кредитами від пов'язаних осіб	Правило тонкої капіталізації обмежує відсотки, які включено до податкових витрат, з врахуванням розміру боргу по відношенню до розміру статутного капіталу	Відсотки, сплачені пов'язаним особам (нерезидентам) оподатковують за ставкою 20% в частині, яка перевищує 50% максимальної ставки Національного банку України

Джерело: складено на основі [3].

На перший погляд, різниця між податком на прибуток та податком на виведений капітал є суттєвою. Для того щоб, дослідження було більш об'єктивним, проведемо невелике порівняння цих податків (табл. 1).

На основі даних таблиці 1 цілком можна проаналізувати, який вплив матиме зміна податку на прибуток підприємства.

Надмірний рівень оподаткування негативно впливає на інвестиційний клімат України. Оподаткування реального сектору економіки надто обтяжливе та пригнічує процеси економічного відтворення, а підприємництво може працювати рентабельно, як правило, лише за умови приховування частини своїх доходів від оподаткування.

Введення нового податку здійснюватиме позитивний інвестиційний вплив через те, що нерозподілений прибуток компанії, з якого фінансують інвестиції, не буде більше об'єктом для оподаткування податком на прибуток. Грошові резерви компанії стануть більшими, що створить можливість для фінансування більших інвестицій (також за рахунок поліпшення доступності кредитів). Дійсно доступ до кредитів також дещо поліпшиться, оскільки компаніям вже не буде потрібно імітувати збитки у фінансовій звітності для зниження податкового навантаження, що,

одночас, знижує їх платоспроможність з точки зору фінансових інституцій. Оподаткування тільки виведеного капіталу може бути особливо корисним для новостворених компаній, які часто стикаються із труднощами, пов'язаними зі сплатою податку на прибуток підприємств задовго до створення позитивного балансу руху грошових коштів, тоді як ПБК вони повинні будуть сплачувати лише при розподіленні прибутку [4].

Важливою рисою чинної системи є, звичайно, те, що через можливість переносу величезних збитків компаній на майбутні періоди та суттєві ухилення від сплати податку багато компаній взагалі не сплачує податок на прибуток, а тому не страждає від оподаткування нерозподіленого прибутку. В загальному випадку в нинішній системі нерозподілений прибуток оподатковують за ставкою 18%, але нещодавно було запроваджено прискорені норми амортизації (на 2017 та 2018 роки з можливістю подовження дії) на інвестиції в обладнання, які можуть бути амортизовані протягом двох років. Ця норма суттєво знижує відмінність оподаткування нерозподіленого прибутку між двома системами. Однак різниця залишається для інвестицій в нерухомість та інші види основних засобів [2].

Таблиця 2. Аналіз динаміки формування податкових надходжень зведеного бюджету України в розрізі податків за 2010–2017 рр., млн грн

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Доходи бюджету	304,9	387,9	432,9	429,9	443,9	652,1	782,7	1016,8
Податкові надходження	236,9	323,9	347,9	341,2	355,4	507,6	650,8	828,2
частка у доходах державного бюджету, %	77,69	83,5	80,36	79,36	80,06	77,85	83,15	81,45
Податок на прибуток підприємств	40,4	55,1	55,7	55	40,2	39,1	60	73,4
частка у податкових надходженнях, %	17,05	17,01	23,09	16,11	11,31	7,7	9,21	8,86
Податок на доходи фізичних осіб	51	60,2	68,1	72,2	75,2	100	138,8	185,7
частка у податкових надходженнях, %	21,52	18,58	19,57	21,16	21,15	19,7	21,32	22,42
Податок на додану вартість	126,9	172,9	184,8	181,7	189,2	246,9	329,9	434
частка у податкових надходженнях, %	53,56	53,38	53,11	53,25	53,23	48,64	50,69	52,4
Акцизний податок	28,3	33,9	38,4	36,7	45,1	70,8	101,8	121,5
частка у податкових надходженнях, %	11,94	10,46	11,03	10,75	12,74	13,94	15,64	14,67

Джерело: складено автором на основі [3].

На практиці порівняння податку на прибуток та податку на виведений капітал може лише суттєво поліпшити інвестиційні можливості невеликої кількості компаній, які є чесними платниками податків, не мають суттєвих збитків, що переносяться на майбутні періоди, та здійснюють великі інвестиції в інші, ніж обладнання, основні засоби. Це може бути особливо вигідно для новостворених компаній. Крім того, доступність банківських кредитів може дещо поліпшитись. У підсумку, запровадження податку на виведений капітал, найвірогідніше, не матиме значного впливу на інвестиції у порівнянні із сьогодишньою системою. Разом з тим, сприятливі прискорені норми амортизації в системі податку на прибуток підприємств є підходом до зниження різниці між системами. Крім того, навряд чи можна юридично ліквідувати з нинішньої системи накопичені внаслідок знецінення гривні збитки компаній від курсових різниць, якими б сумнівними вони не були [3].

Стягування податку на доходи від операційної діяльності буде простішим, оскільки зникнуть проблеми, які загрожують спроможності Державної фіскальної служби і можуть суттєво впливати на фінансові доходи підприємств. Зокрема оцінка справедливої вартості активів або резервів на виконання зобов'язань. Залишаться актуальними інші аспекти, зокрема, правила трансфертного ціноутворення. Крім того, обмеження податкових аудитів перевіркою окремих операцій, а не повної фінансової звітності підприємств, може значно знизити адміністративні витрати для підприємств та органів влади.

Зміна бази оподаткування з фінансового прибутку на розподілений прибуток або інші форми виведеного капіталу є формою податкової відстрочки: прибутки оподатковують пізніше, лише при їх розподіленні. Це, найвірогідніше, негативно вплине на бюджетні доходи в короткостроковому періоді: "Оскільки згідно з попередніми розрахунками, бюджет на перших етапах буде щорічно втрачати близько 35—40 млрд гривень", — сказав у коментарі міністр фінансів [6].

Всім зрозуміло що, після запровадження податку на виведений капітал компанії не сплачуватимуть великі дивіденди (а використають нерозподілений прибуток на фінансування інвестицій), бюджетні доходи знизяться в перші роки після запровадження нової податкової системи. Справді, в Естонії після запровадження ПВК у 2000 році податкові доходи від ПВК початково були суттєво нижчими за надходження від податку на прибуток підприємств. Крім того, в проекті закону О. Шемяткіна та Т. Шевцової запропоновано ставку податку 15% для дивідендів, що виплачуються резидентам України, що є суттєво нижчою, ніж поточна ефективна ставка 23,33%. Отже, в принципі, податкова відстрочка та нижча ставка податку може призвести до негативного фіскального впливу [7].

Фактично, фіскальний вплив від запровадження податку на прибуток підприємств потрібно порівнювати із його недосконалим поточним станом. Зокрема динаміка надходжень від податку в останні роки свідчить про поступове зменшення значення цього податку у формуванні доходної частини бюджету країни (табл. 2).

Виходячи із наведених даних та враховуючи статистику надходжень від податку на прибуток підприємств в останні роки та переплати цього податку, можна зробити висновки, що цей податок наразі не є бюджетоутворюючим. Доходи від податку на прибуток знижуються передусім через суттєві податкові збитки, які переносять на майбутні періоди платники податку на прибуток. За логікою податку на виведений капітал ці втрати не мають ролі, оскільки компанії сплачують податок на розподілений прибуток. Якщо вони спроможні розподілити прибутки, то вони більше не є збитковими. Здійснення контрольованих операцій сприятиме миттєвим податковим надходженням, які не зможуть бути нівельовані попередніми збитками, які б, за діючої системи, унеможливили збільшення доходів за рахунок застосування правил трансфертного ціноутворення.

Податкові надходження від податку на виведений капітал можуть зрости в довгостроковому періоді, якщо контроль за його стягненням насправді буде більш зручним для податкових органів. Однак у перші роки переходу від однієї системи до іншої можуть виникнути проблеми із податковим контролем, оскільки, як платникам податків, так і податковим органам потрібно буде повністю пристосуватись до нової системи. Це, ймовірно, сприятиме короткостроковим вигодам для компаній та, відповідно, зниженням доходом від податку на виведений капітал у перші роки впровадження [8].

Відомі науковці прогнозують, що запровадження податку на виведений капітал здатне вирішити проблеми із найбільшими схемами ухилення від сплати податку. Правила щодо оподаткування відсотків за кредитами пов'язаних сторін, фінансової допомоги пов'язаним сторонам, натомість може з'явитись нова можливість для ухилення від сплати податку: допомогою або неповернений кредит, наданий пов'язаній особі закордон.

Поточні оцінки негативного короткострокового впливу на бюджетні доходи від запровадження податку на виведений капітал в перший рік різняться від 11 млрд грн (оцінка КМ Партнерів, які розробили пропозицію щодо запровадження податку на виведений капітал), що становить 0,5% валового внутрішнього продукту 2016 року до 39 млрд грн (оцінка Державної фіскальної служби), що становить 1,7% валового внутрішнього продукту 2016 року. Через фіскальні недоліки поточної системи оцінка Державної фіскальної служби може виявитись занадто високою, але може бути взята як максимальний розмір можливих фіскальних втрат [4].

Такі короткострокові втрати є надзвичайно важливими за сучасного стану економіки. Україна зараз виконує Програму Міжнародного валютного фонду та не має вільного доступу до ринку капіталу. Зниження дефіциту сектору державного управління до низького рівня було одним із найбільших досягнень уряду після 2014 року. Повна фіскальна компенсація будь-якої реформи повинна бути обов'язковою. Якщо Україна вирішить запровадити фундаментальні зміни в напрямку запровадження податку на виведений капітал, потрібно передбачити повну та стійку компенсацію втрати бюджетних доходів до максимального можливого їх розміру [3].

Без компенсаційних заходів загальний вплив введення податку на виведений капітал буде негативним, оскільки чинитиме додатковий тиск на складну бюджетну ситуацію в країні. Для кращого прорахунку впливу цього податку на стан бюджету, слід проаналізувати дані про нову податкову базу з метою точнішої оцінки доходів. Крім того, чинні оцінки ще не повною мірою відображають часові відрізки надходжень податку на прибуток та податку на виведений капітал у перший рік впровадження останнього. Деякі доходи податку на прибуток збираються лише у першому кварталі року, наступного за податковим роком, у який вони стягуються. Отже, бюджетний вплив податку на виведений капітал можна буде побачити протягом перших двох років. Для планування бюджету необхідні надійні прогнози податкових надходжень з урахуванням цих часових проміжків.

ВИСНОВКИ

Отже, зміна системи оподаткування прибутку підприємств в Україні з податку на прибуток підприємств на запропонований податок на виведений капітал, найвірогідніше, матиме невеликий, але позитивний економічний вплив на інвестиції. Фіскальний вплив у короткостроковій перспективі, найвірогідніше, буде негативним і повинен бути повністю компенсований при запровадженні нового податку. В довгостроковій перспективі фіскальний вплив запровадження податку на виведений капітал, ймовірно, буде позитивним через полегшення контролю за дотриманням законодавства та відсутність перенесення збитків на майбутні періоди, а також внаслідок непрямого ефекту від поліпшення інвестиційного клімату. Компанії та податкові органи, найвірогідніше, виграють від запровадження податку на виведений капітал внаслідок зниження адміністративного тягаря, тому ухвалення рішення щодо його запровадження передусім повинно залежати від можливості компенсувати короткострокові втрати бюджетних доходів та наявності достатньо високого очікуваного адміністративного та економічного ефекту, щоб проводити такі масштабні зміни законодавства.

Водночас у довгостроковій перспективі система податку на виведений капітал виглядає як доцільна податкова система для України із особливими вигодами у формі зниження адміністративного тягаря, а отже, і легшого контролю за дотриманням законодавства політичного тиску на податкові органи. В результаті компанії отримали масові штрафи та пені за найменші порушення, в результаті чого позитивний вплив реформи на інвестиційний клімат став негативним. Отже, якщо Україна вирішить запровадити фундаментальні зміни в напрямку запровадження податку на виведений капітал, потрібно передбачити повну та стійку компенсацію втрати бюджетних доходів до максимального можливого їх розміру.

Література:

1. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

2. Податок на виведений капітал на заміну податку на прибуток. URL: <http://b2future.org.ua/#rec7917051>

3. Порівняльна таблиця до проекту Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податку на виведений капітал. URL: http://kmp.ua/wp-content/uploads/2016/06/ECT-comparative-table_10_2016.pdf

4. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податку на виведений капітал". URL: http://kmp.ua/wp-content/uploads/2016/06/explanatory_note_ECT_08_2016.pdf

5. Проект Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податку на виведений капітал". URL: http://kmp.ua/wp-content/uploads/2016/06/ECT-draft-law_10_2016.pdf

6. Міністр фінансів: через введення податку на виведений капітал бюджет втратить на перших порах до 40 мільярдів. URL: <http://economics.unian.ua/finance/2117446-ministr-finansiv-cherez-vvedennya-podatku-na-vivedeniy-kapital-byudjet-vtratit-na-pershih-porah-do-40-milyardiv.html>

7. Таптунова І.Л. Трансформація податку на прибуток підприємств у податок на виведений капітал / І.Л. Таптунова // Європейський інформаційно-дослідницький центр — URL: www.kmp.ua

8. Державна казначейська служба України. — URL: www.treasury.gov.ua

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 30 April 2018).

2. B2F (2018), "Tax on withdrawn capital to replace the tax on profits", available at: <http://b2future.org.ua/#rec7917051> (Accessed 30 April 2018).

3. KM Portal (2016), "Comparative table for the draft Law of Ukraine on amendments to the Tax Code of Ukraine regarding the tax on the withdrawn capital", available at: http://kmp.ua/wp-content/uploads/2016/06/ECT-comparative-table_10_2016.pdf (Accessed 30 April 2018).

4. KM Portal (2016), "Explanatory note to the draft Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine as regards the tax on the withdrawn capital", available at: http://kmp.ua/wp-content/uploads/2016/06/explanatory_note_ECT_08_2016.pdf (Accessed 30 April 2018).

5. KM Portal (2016), "Draft Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine with regard to the Tax on Dividends", available at: http://kmp.ua/wp-content/uploads/2016/06/ECT-draft-law_10_2016.pdf (Accessed 30 April 2018).

6. UNIAN (2017), "Minister of Finance: through the introduction of the tax on capital raised, the budget will lose at first up to 40 billion", available at: <https://economics.unian.ua/finance/2117446-ministr-finansiv-cherez-vvedennya-podatku-na-vivedeniy-kapital-byudjet-vtratit-na-pershih-porah-do-40-milyardiv.html> (Accessed 30 April 2018). Ministr finansiv: cherez vvedennia podatku na vyvedeniy kapital biudzheth vtratyt na pershykh porakh do 40 miliardiv. URL:

7. Taptunova, I.L. (2016), "Transformation of the corporate income tax into the tax on the withdrawn capital", Yevropejs'kyj informatsijno doslidnyts'kyj tsentr, available at: www.kmp.ua (Accessed 30 April 2018).

8. State Treasury Service of Ukraine (2018), available at: www.treasury.gov.ua (Accessed 30 April 2018).

Стаття надійшла до редакції 04.05.2018 р.